

‘WE WORDEN ZÓ GERAAKT DOOR DE BEZIELING EN TOEWIJDING VAN AL DIE JONGE MENSEN’

Dansfans. Nederland stikt ervan. Al zijn sommigen fanatieker dan anderen. In de aanloop naar de première van ‘heavy metal-ballet’ *Black Sabbath* ontmoeten we ‘dansveelvraten’ Mala Ramkhelawan en Willem Handels. Het echtpaar ziet ongeveer alles wat er in hun ‘Dansstad Den Haag’ te zien is – van het India Dans Festival tot Nederlands Dans Theater – maar het ‘steeds weer anders’-aanbod van Holland Dance Festival is inmiddels wel favoriet. Mala: ‘Elke keer denk ik: dit was het mooiste wat ik ooit heb gezien, en dan komt er een volgende productie die dat weer overtreft.’

tekst Astrid van Leeuwen
scènefoto's Johan Persson

Als jonge tieners zien Mala Ramkhelawan en Willem Handels beiden voor het eerst ballet, maar zowel de plek als de omstandigheden zijn totaal verschillend, en hun appreciatie evenzeer. Willem komt uit ‘het hart van de mijnindustrie’ in Zuid-Limburg. Hij groeit er op met fanfare- en harmoniemuziek, zijn ouders hebben een passie voor klassieke muziek en beeldende kunsten, en ballroomdansen hoort bij de opvoeding. Maar Willems lust en leven is turnen, een sport die hij zeven jaar lang fanatiek beoefent. Hij is, zegt hij, dus al ‘fysiek georiënteerd’ wanneer hij als veertienjarige scholier in de aula van het Rolduc-seminarie in Kerkrade een optreden van het Scapino Ballet ziet. ‘Mijn klasgenoten vonden het drie keer niks, maar ik was op slag verliefd. Die combinatie van kracht, lenigheid én muziek boeide me mateloos.’ Vanaf dat moment greep hij elke kans om dans te zien gretig aan. ‘Mijn moeder was met een achtpersoonshuishouden veel te druk, maar met een goede vriendin van haar, die amateurzangeres was, ging ik regelmatig naar opera en operette in Aken, waarin meestal ook dans verweven was. En tijdens mijn studententijd in Tilburg had ik het grote geluk dat ik elk dansgezelschap dat de stad aandeed tegen gereduceerd tarief kon zien.’

foto Ennya Larmit

Merengue, kaseko, kawina en baithak gana

Mala is dan nog een ukkie. Ze is van Surinaams-Hindoestaanse afkomst en groeit op in Paramaribo. ‘Muziek en dans zijn onderdeel van onze cultuur, maar ballet maakte daar geen deel van uit. We

**'MALA GRAPT REGELMATIG:
"WAT ZIJN ER WEER VEEL
FAMILIELEDEN VAN MIJ.'"**

Venezuela – waar ballet amper boven het amateurniveau uitkwam, maar waar wel jaarlijks het Cubaanse of Canadese Nationale Ballet optrad – en eenmaal terug in Nederland belandde hij, zegt hij, midden in de Kylián-hausse. 'Vanaf dat moment ben ik Nederlands Dans Theater intensief gaan volgen.'

'Je kijkt meer opzij dan naar het podium.'

In 1993 leren Mala en Willem elkaar op het werk kennen en drie jaar later krijgen ze een relatie. Op de tweede date vraagt hij haar mee naar een voorstelling van NDT. Mala: 'Hij vond het heel spannend: "Hoe gaat zij het vinden?"' Dans was inmiddels toch een groot deel van zijn leven. Willem: 'Als ze het niks had gevonden, was dat ook oké geweest, de verliefdheid zat zó diep, maar ik ben wel héél blij dat ze de dans omarmd heeft.' Mala: 'Dat eerste optreden is mij grotendeels ontgaan. Je bent verliefd, dus je kijkt meer opzij dan naar het podium, maar wat ik wél zag maakte indruk, al is de muziek mij uiteindelijk meer bijgebleven dan de dans.' Willem: 'Arvo Pärts *Fratres* (de muziek van Hans van Manens *Déjà vu* – red.) heeft mij sindsdien altijd diep geraakt.' Mala: 'Waar ik mij wel heel bewust van was, was dat ik de enige gekleurde vrouw in de zaal was. En helaas is er wat dat betreft niet veel veranderd.' Willem: 'Mala grapt, wanneer we naar dans gaan, nog regelmatig: "Wat zijn er weer veel familieleden van mij!"'

Al ruim twintig jaar vol gas

De eerste jaren blijft het dansbezoek nog binnen de perken. Mala: 'We woonden in Leiden, waren druk met onze carrières en met Willems kinderen, en door persoonlijke omstandigheden kwamen we een paar jaar überhaupt nergens aan toe.' Willem: 'Maar het jaar 2002 telde twee zegeningen: we trouwden én verhuisden naar Scheveningen. Vanaf dat moment ging het ►

gingen als gezin veel naar Bollywood-films, ik had opa's en ooms die – nog steeds – bekende musici zijn en tijdens familiefeesten maakte ik kennis met een veelheid aan dansstijlen, zoals merengue, de Surinaams-creoolse kaseko en kawina en de Surinaams-Hindoestaanse baithak gana. Ik hield van dansen, maar ik ben heel beschermd opgevoed, dus in openbare gelegenheden dansen was helaas niet toegestaan.'

Op haar elfde bezoekt Mala tijdens kersttijd, via haar vaders werk, haar eerste balletvoorstelling. 'Ik vond het leuk en mocht op les bij de destijds enige balletschool in Paramaribo, maar voelde al snel dat ik totaal *out of place* was. Ik groeide snel, was lang en dun, en had geen idee wat ik met mijn ledematen aan moest. De balletjuf mocht mij niet, maar ik mocht haar nog minder. Toen we op mijn dertiende naar Nederland verhuisden, stopte het. Godzijdank! In Nederland was er geen geld voor dergelijke 'luxes'. Mijn vader kon niet aarden, verhuisde terug naar Suriname en mijn moeder moest alleen de kost verdienen. Ik danste nog wel, maar alleen op feesten in Surinaamse of Hindoestaanse kring.'

Met een wagen vol Scapinezen

Willem maakte toen al carrière bij een

multinational en was in Amsterdam neergestreken. 'Daar opende zich het Walhalla', glundert hij. 'Ik woonde om de hoek van het Concertgebouw, zag voortdurend voorstellingen en concerten, en heel toevallig waren twee van mijn huisgenoten Scapino-dansers: Robin Woolmer en Marijke Schulte. Zo leerde ik de danswereld van nabij kennen. Ik herinner mij dat ik op een avond – als enige in het bezit van een auto – met een wagen vol Scapinezen naar de Canadese Ambassade in Den Haag reed, waar zij waren uitgenodigd op een receptie ter gelegenheid van een optreden van het Canadese Nationale Ballet.'

Willems voorkeur lag destijds vooral nog bij het klassieke ballet. 'De grote producties van Het Nationale Ballet vond ik fantastisch en toen ik in 1976 naar Londen verhuisde, zat ik opeens helemaal in hét dansmekka. Met mijn toenmalige echtgenote ging ik vaak naar Covent Garden en – gezien de lagere ticketprijzen – nog vaker naar het London Coliseum. Ik laafde me aan de beroemde klassiekers van The Royal Ballet, maar ook aan Balanchines *Notenkraker*, en zag alle groten der aarde dansen: Nureyev, Baryshnikov, Jorge Donn. Ook kwamen we regelmatig in Sadler's Wells, waar langzaam maar zeker ook mijn liefde voor de moderne dans werd gewekt.' Vervolgens verkaste hij naar

DANSFANS

‘A HEAD BANGING TRIUMPH’

Black Sabbath - The Ballet werd bij de première in september 2023 lovend ontvangen. ‘The affection and energy that have been poured into this confection prove irresistible, the number of Sabbath T-shirt-wearing ballet newcomers in the audience heartening, and the dancing marvellous throughout’, schreef *The Telegraph*. Volgens *The Observer* was de productie ‘glorious, engaging and warm-hearted’ en *The Times* noemde het ballet ‘A head banging triumph’. *Black Sabbath - The Ballet* is een initiatief van voormalig balletster Carlos Acosta. Hij nodigde de Zweedse choreograaf Pontus Limburg, Cubaan Raúl Reinoso, Braziliaan Cassi Abranches en een aantal componisten uit om bij het door hem geleide Birmingham Royal Ballet een productie te creëren op basis van de nummers van de beroemde – eveneens uit Birmingham afkomstige – heavy metal-band Black Sabbath. Het team werd daarbij terzijde gestaan door Black Sabbath-zanger Ozzy Osbourne en -gitarist Tony Iommi. Het doel was niet om een ‘biografisch’ werk te creëren, al zijn de bandleden en manager Sharon Osbourne via een voice-over wel te horen en worden ‘weetjes’ als de torenhoge cocaïnerekening van de band gedeeld. Maar meer dan over het verhaal van Black Sabbath gaat de gedanstste ‘metalsymfonie’ over de muziek van de band, waarbij bekende nummers als *War Pigs*, *Paranoid*, *Iron Man* en *Sabbath Bloody Sabbath* uiteraard niet ontbreken. Alle nummers zijn georkestreerd en worden in Rotterdam, samen met enkele nieuwe composities, live uitgevoerd door Sinfonia Rotterdam.

vol gas: we zagen alles van Nederlands Dans Theater en veel in Korzo, maar ook Scapino, Introdans, Conny Janssen Danst.’ Mala: ‘Hoewel ik NDT nog altijd geweldig vind en de dansers fenomenaal zijn, werd het repertoire op een gegeven moment een beetje te beperkt voor mij. Daardoor werden we ook fan van het India Dans Festival, raakten we tijdens het CaDance Festival in de ban van hiphop, en ontdekten we de enorme variëteit van het Holland Dance Festival.’ Willem: ‘Ook zijn we regelmatig te vinden bij kaseko-concerten, Ketu Koti en andere niet-westerse festivals.’ Mala: ‘Willem is de grote initiator, hij komt altijd weer met iets nieuws aanzetten.’ Tegenwoordig zitten de twee, wanneer ze niet op reis zijn, dan ook al gauw drie à vier, maar soms ook zeven dagen per week in het theater. Mala: ‘En nu we het ons – nu we

beiden niet meer werken – kunnen veroorloven, nemen we vaak ook vrienden, familieleden en kennissen mee.’ Lachend: ‘Bij de laatste editie van het India Dans Festival kochten we een hele rij.’

‘Mind blowing’ of juist heel subtiel

Juist omdat ze zulke ‘dansveelvraters’ zijn, heeft het Holland Dance Festival inmiddels een extra warm plekje in hun hart veroverd. Mala: ‘Het festival heeft zoveel te bieden. Elke keer denk ik: o, dit was het mooiste wat ik ooit heb gezien, en dan komt er een volgende productie die dat gevoel weer overtreft.’ Het kost haar dan ook moeite om van de laatste festivaleditie één favoriete productie te kiezen. ‘Ik vond

Joshua Junkers *Remembrance*, van de Junior Company van Het Nationale Ballet, werkelijk hypnotiserend. Daarna volgde Ailey II, met een magnifieke productie, waarin zelfs elementen van Indiase dans zaten, wat dan weer raakt aan mijn eigen cultuur. En ook Hervé Koubi’s *Sol Invictus* was ronduit fantastisch, ongelooflijk waar de bijzondere mix aan dansers die hij bijeengebracht heeft fysiek toe in staat is.’ Ook Willem houdt erg van die lichamelijke virtuositeit. ‘Al hoeft het voor mij niet per se zo ‘mind blowing’ te zijn als in *Sol Invictus*. Ik vind de uiterst subtiële virtuositeit in het werk van Sharon Eyal ook geweldig.’

Lawaaipapegaai

Bewust gaan de twee nooit naar voorbesprekingen – Willem: ‘Ik wil er zo open mogelijk ingaan’ – en ook alle pauzedrukke is aan hen niet besteed. Mala: ‘Ik blijf het liefst in mijn eigen sfeer, moet er niet aan denken om meteen in ‘wat vond jij ervan?’-discussies te belanden.’ Maar sinds ze in 2018 door de toenmalige relatiemanager werden overgehaald om Ambassadeur van Holland Dance Festival te worden, hebben ze wel ontdekt hoe geweldig het is om, na afloop van de voorstelling, met dansers van over de hele wereld kennis te maken. Willem: ‘We worden steeds weer zó geraakt door de enorme bezieling en toewijding van al die jonge mensen.’ Mala: ‘Of het nu gaat om de Afrikaanse dansers die vorig jaar Pina Bausch’ *Sacre du Printemps* dansten, of om de hiphoppers van Illegal Dance: je ziet de struggle die die ‘kinderen’ moeten leveren om een bestaan op te bouwen.’ Willem: ‘En dat geldt net zozeer voor Nederlandse dansers, zeker nu er meer en meer op cultuur wordt bezuinigd. Daarom vinden wij het belangrijk om binnen ons vermogen een steentje bij te dragen.’

**'WE GAAN NOOIT NAAR
VOORBESPREKINGEN, WE WILLEN ER
ZO OPEN MOGELIJK INGAAN.'**

Ondertussen is er ook een warme band met het Holland Dance Festival-team ontstaan. Mala: 'Ze werken zó hard en niks is hun ooit te veel, dus brengen we soms een taart langs of verzorgen een Surinaamse lunch.' Het vertrouwen in de organisatie is inmiddels zo groot dat ze zich – al zijn ze zeker geen heavy metal-fans – ook volop verheugen op *Black Sabbath - The Ballet*, de jongste hitproductie van het Birmingham Royal Ballet, die Holland Dance Festival de komende weken in het Nieuwe Luxor Theater in Rotterdam presenteert.

naar Nederland haalde, hadden we een instant klik met Carlos Acosta (tevens artistiek directeur van het Birmingham Royal Ballet – red.). Wat hij destijds liet zien, was zo prachtig dat we er ook nu alle vertrouwen in hebben. Ondanks de heftige muziek.' Mala: 'Bovendien: je smaak ontwikkelt zich. Toen we tien jaar terug Hofesh Shechters *Political Mother* in het Ierse Galway zagen, vonden we het vreselijk. Wát een lawaaipegeaai! Maar

Willem: 'Toen het festival vorig jaar het Cubaanse Acosta Danza

onlangs zagen we hetzelfde stuk weer en het was in één woord adembenemend. Inmiddels weten we dan ook: we moeten geen kans laten schieten, en dus hebben we voor *Black Sabbath* zelfs onze vakantie verzet.' ◀

***Black Sabbath - The Ballet* van Birmingham Royal Ballet, een productie van Holland Dance Festival en Droom en Daad, is van 12 t/m 15 juni te zien in het Nieuwe Luxor Theater in Rotterdam. Meer informatie en reserveringen: www.holland-dance.com**